

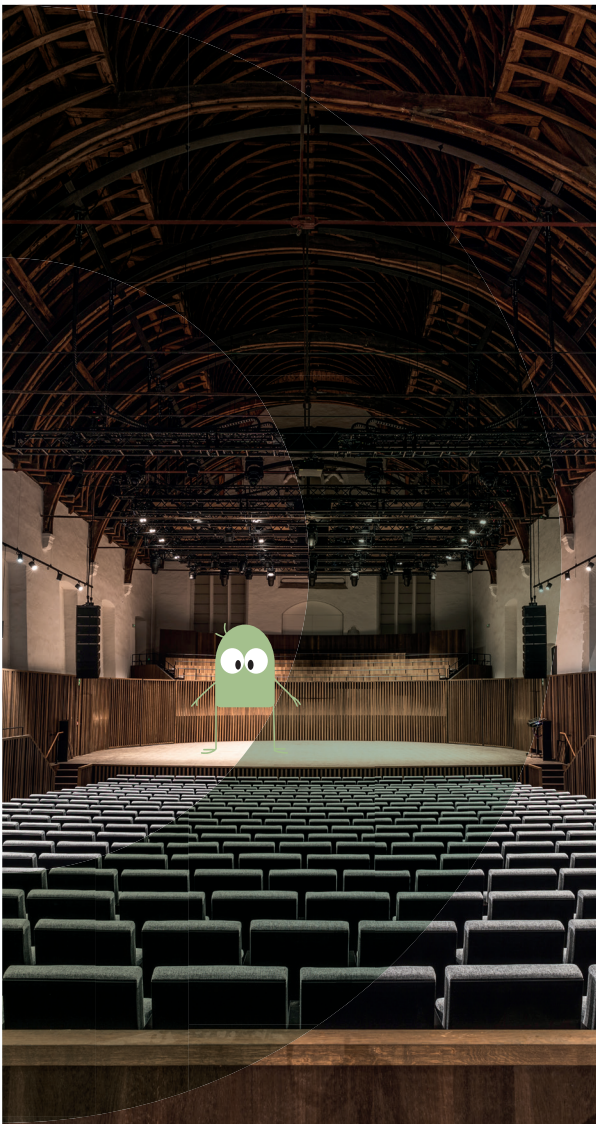
De Bijloke

Muziekcentrum

Woensdag 25 januari 2023

Kraakhuis
Bijlokekaai 7, 9000 Gent
Muziekcentrum De Bijloke

CONCERTFICHE YOUNG MASTERS TZIGANE

Welkom in Muziekcentrum De Bijloke, een Gentse architecturale parel uit de 13e eeuw en een van de oudste concertzalen ter wereld. Recent werd het gebouw grondig gerenoveerd waarbij de akoestiek in de grote concertzaal door een internationaal architectenteam werd geoptimaliseerd. Zo kan Muziekcentrum De Bijloke concurreren met andere belangrijke concertgebouwen.

Op woensdag 25 januari 2023 verwelkomen we jou in ons muziekcentrum voor het concert "Tzigane" uit de reeks Young Masters. We richten die dag de spotlights op composities voor viool en piano. Het wordt een boeiend concert vol sprankelende virtuositeit voor toetsen en snaren! We horen onversneden meesterwerken waarvoor Melanie Gruwez en Catho Veltjens alles uit de kast zullen moeten halen. En jullie mogen ervan genieten vanop de eerste rij!

Muziekcentrum De Bijloke biedt een uitgebreide omkadering aan rond de reeks Young Masters. In de concertfilm maak je kennis met de muzikanten. Om je verder wegwijs te maken in het programma zetten we in deze concertfiche de belangrijkste achtergrondinformatie op een rij. Deze fiche kan je zowel voor als na het concert gebruiken als aanvullende informatie op de gewone lespraktijk. Op de concertdag borduren we verder op de film en op de fiche met een inleiding voorafgaand aan het concert en een Q&A na het concert. Deze omkadering stimuleert de jongeren om op zoek te gaan naar de wonderde wereld van klassieke muziek en hen voor te bereiden op een (eerste) concertervaring.

Veel plezier,
Muziekcentrum De Bijloke

VIOOL

De viool is het hoogst klinkende instrument uit de familie van de strijkers. Wie de allereerste viool heeft gemaakt, dat weten we niet. Algemeen wordt aangenomen dat de viool rond 1550 in Italië ontstond in de beroemde vioolbouwateliers van Brescia en Cremona.

Opdracht

Weet jij welke strijkinstrumenten familie zijn van de viool?

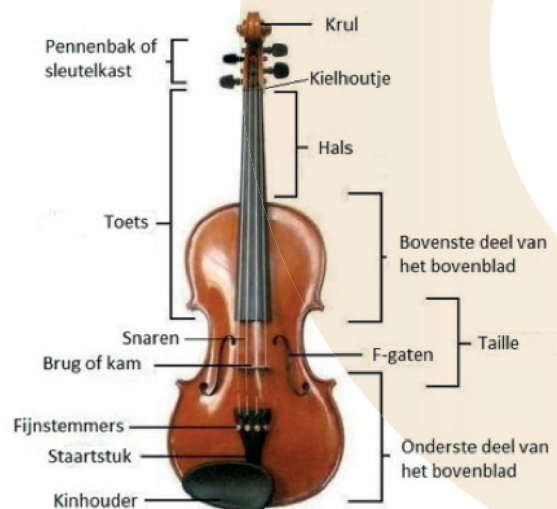
antwoord: altviool, cello, contrabas

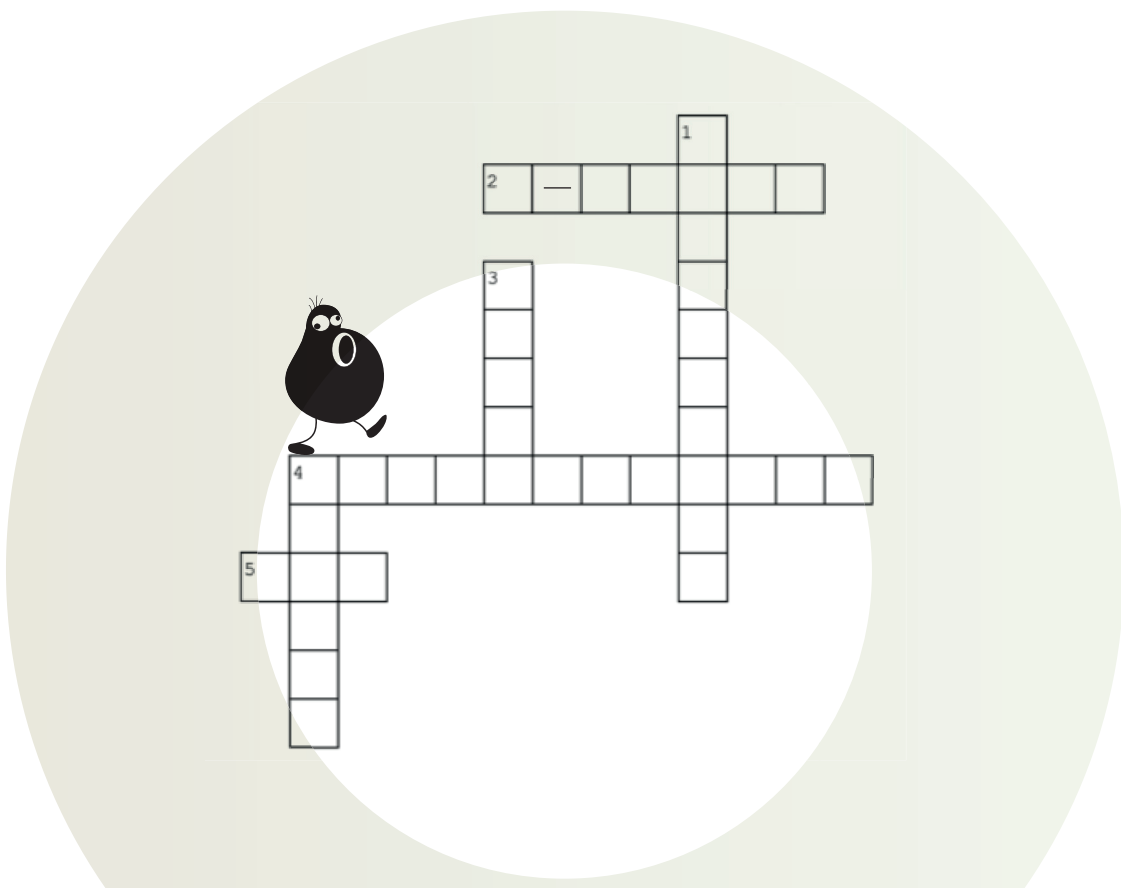
Wat weet jij al over de viool?

Een viool is een strijkinstrument met snaren. Hoe dikker de snaar, hoe lager de toon. De klank wordt voortgebracht door de snaren in trilling te brengen met een ander, los onderdeel. Dit noemen we de Soms maakt een violist ook klank door te tokkelen met de vingers op de snaren, dit noemen we

antwoord: 4; strijkstok; pizzicato

De houten klankkast dient om het geluid van de trillende snaren te versterken. De viool wordt doorgaans bespeeld door het instrument tussen kin en schouder te klemmen en met de vingers van de linkerhand de snaren tegen de toets te drukken om de snaar te verkorten (en dus hoger te doen klinken). Zo bepaalt een violist de toonhoogte.

Horizontaal

- 2. De klank komt door de ... naar buiten.
Het wordt zo genoemd omdat ze die vorm hebben.
- 4. Als je de ... naar achter of naar voren draait
wordt de snaar slapper of juist strakker gespannen.
De violisten stemmen hier hun viool mee.
- 5. De ... staat los van de viool, de snaren zijn zo strak
gespannen dat de ... blijft staan. De ... staat met 2
voetjes op het bovenblad van de viool.

Verticaal

- 1. Het ... houdt de snaren stevig vast.
- 3. Door de snaren op verschillende plaatsen tegen de ...
te drukken kan je heel veel verschillende tonen spelen.
- 4. De ... van een viool zijn allemaal even land, maar
hebben allemaal een andere dikte. Je hebt van hoog
naar laag de mi, la, re en sol.

antwoord: 1. Staartstuk; 2. F-gaten; 3. Toets; 4. Stemsleutels / Snaren; 5. Kam

Wist-je-datje:
De strijkstok of boog wordt bespannen met paardenharen. Die worden voor het spelen aangespannen met een speciale schroef. Vlak voor het spelen doet een violist ook dennenhars op de boog om grip te krijgen op de snaren.

PIANO

De eerste echte piano werd uitgevonden rond 1700 in Firenze, Italië, door Bartolomeo Christofori. Die eerste piano heette toen nog 'pianoforte' omdat het het eerste toetsinstrument was waar je zowel luid als zacht op kon spelen. Dit in tegenstelling tot de bekende voorloper van de piano: het klavecimbel.

Opdracht

Wat weet jij al over de piano? Zoek de oplossingen in de woordzoeker (woorden kunnen zowel horizontaal, verticaal als diagonaal staan).

Officieel heeft een piano toetsen. Die zijn op hun beurt verdeeld in 52 toetsen en 36 Piano's komen in verschillende types voor. De grootste die je ook terugvindt in de meeste concertzalen noemen we de In de huiskamer vind je naast elektronische exemplaren vaak de rechtopstaande piano's, ook wel genoemd. Naast toetsen en snaren hebben piano's ook 3 pedalen waarvan de uiterst rechtse de meeste gebruikte is. Die dient om de klank van de ingedrukte toets te verlen- gen/verkorten/verzachten/verluiden (schrappen wat niet past).

J	T	W	T	H	V	A	S	V	S	P	P	Q	R	W
H	W	X	G	L	D	C	Q	X	T	F	L	X	X	U
T	A	U	V	E	P	H	G	B	Y	D	C	T	H	G
C	B	U	F	F	E	T	C	R	A	M	P	O	N	H
L	V	L	E	U	G	E	L	P	I	A	N	O	P	B
V	B	A	N	E	G	N	E	L	R	E	V	I	K	E
O	B	U	F	F	E	T	P	I	A	N	O	I	E	A
R	N	E	X	M	Q	A	Z	I	I	N	W	H	N	N
I	M	D	E	X	H	C	W	B	P	Q	G	U	M	A
W	I	Q	C	H	E	H	A	H	L	N	M	B	B	J
F	B	S	O	H	V	T	R	R	A	T	D	D	Q	A
B	Y	J	N	M	V	I	T	N	G	E	B	I	T	G
K	A	H	U	L	E	G	E	I	D	Z	P	V	U	V
P	E	W	X	H	B	F	H	M	W	S	X	D	C	C
G	B	L	F	F	J	N	M	T	R	Q	F	H	M	J

Wat is geen merk van piano's?

Steinway&Sons

Yamaha

Kawai

Fazioli

Buffet Crampon

Welke piano-weetjes zijn juist of fout?

1. De piano is een van de deelnemende instrumenten op de Koningin Elisabethwedstrijd.
2. Een van de bekendste Chinese pianisten heeft een vreemde naam: Lang Lang.
3. Er bestaan muziekstukken voor piano waarin je enkel met de linkerhand mag spelen.
4. Beethoven schreef dan wel veel voor piano, hij kon het zelf niet bespelen.
5. Net als een viool kan een akoestische piano ook 'vals' staan, dan moet een gespecialiseerde stemmer het instrument komen stemmen, de meeste pianisten kunnen dat namelijk niet zelf.

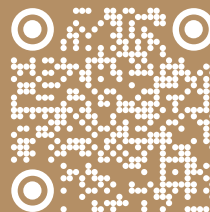

antwoord: juist - juist - juist - juist - juist - fout - juist

Wist-je-datje:

Wist je dat er muziekstukken bestaan voor piano waarin je enkel met de linkerhand mag spelen? Maurice Ravel componeerde bijvoorbeeld zijn Pianoconcerto in d voor de linkerhand. In onderstaande video kan je dit pianoconcerto beluisteren.

SONATE

Sonate als genre

We krijgen dit concert naast de wervelende Tzigane van Maurice Ravel ook 2 sonates te horen. Een sonate heeft betrekking op zowel de naam van het genre als de vorm van het stuk. Componist Joseph Haydn (1732-1809) heeft deze vorm geoptimaliseerd. De fundamenten van de sonate werden in de barokperiode gelegd maar in het classicisme, met belangrijke figuren zoals Haydn, Mozart en Beethoven, komt dit tot een heuse bloei.

Een sonate is een muziekstuk met een vaste opbouw uit meerdere delen. Deze bestaat doorgaans uit 3 of 4 delen.

Opdracht

Verbind het juiste deel met de juiste definitie.

2e deel

3e deel

1e deel

4e deel

C) Dit deel van de sonate heeft een typische sonate-vorm. Meestal is dit deel van het werk open van karakter, in een levendig tempo. Dit deel is vaak een allegro-beweging.

A) Het ... deel is meestal vlot en vrolijk van karakter. Dit deel bestaat dikwijls uit een rondovorm of bevat variaties op het thema.

D) Dit deel is vaak een rustig gedeelte en heeft veelal een melancholisch karakter.

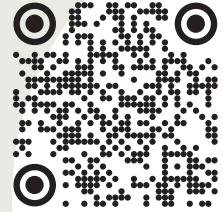
B) Het ... deel is vaak een Menuet of een Scherzo. Een stuk in driekwartsmaat, dat wordt gevolgd door een Trio, waarna het Menuet of Scherzo herhaald wordt. Bij de vroege sonates werd dit deel soms weggelaten.

Sonate als vorm

Sinds Haydn staat telkens het eerste deel van de meeste symfonieën, strijkkwartetten en sonates in die befaamde sonatevorm. Dat was toen een belangrijk, revolutionair vormschema dat hij in die werken integreerde. Talrijke latere composities voor allerlei bezettingen houden vast aan deze bijzondere structuur die Haydn heeft vooropgesteld. Soms start een sonatevorm met een introductie die langzamer is dan het hoofdthema. Aan het einde van de sonatevorm staat er vaak een slot, coda genoemd. Dit is geen noodzakelijk onderdeel maar een extraatje om af te ronden.

bekijk de video
vanaf 04:00 tot 5:40

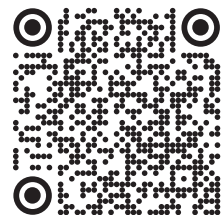
Opdracht

Maar wat is nu eigenlijk de sonatevorm? Bekijk dit videofragmentje en vul aan! Plaats de termen bij de juiste definitie: expositie – doorwerking – re-expositie

	Thema 1 in hoofdtoonaard	Thema 2 in dominant- of parallele toonaard
	Thema 1 en 2 ontmoeten elkaar	Spanningsopbouw
	Thema 1 in hoofdtoonaard	Thema 2 in hoofdtoonaard

antwoord: expositie – doorwerking – re-expositie

Opdracht

Bekijk tezamen de partituur van de Vioolsonate nr. 2 in D, opus 94a gecomponeerd door Sergej Prokofjev en analyseer het eerste deel. Duidt aan waar de expositie, doorwerking en re-expositie beginnen. Ga, in de expositie en re-expositie, op zoek naar het hoofdthema en neventhema.

CONCERTPROGRAMMA

programmasamenstelling

Tijdens dit concert vuren de musici 3 composities op ons af:

- Fazil Say, Vioolsonate, opus 7
- Maurice Ravel, Tzigane
- Sergej Prokofjev, Vioolsonate nr. 2 in D, opus 94a

Programmahandleiding

Fazil Say

Fazil Say is geboren in Turkije in 1970. Hij is een pianist van wereldklasse en werd vaak omschreven als een wonderkind. Inmiddels heeft Say een indrukwekkend oeuvre als componist bij elkaar gepend. In zijn muziek vermengt hij verschillende invloeden uit meerdere windstreken, waardoor je zijn composities op een manier als wereldmuziek zou kunnen bestempelen. Hij combineert invloeden uit Westerse, Oosterse en traditionele Turkse muziek, alsook genreoverschrijdende elementen uit de Jazz.

Zijn vioolsonate opus 7 is een erg atypische sonate. Deze bestaat niet uit 3 of 4 delen, maar uit 5 korte delen.

Beluister

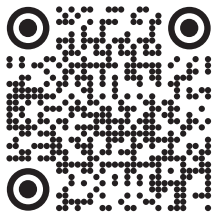

Beluister Says vioolsonate

I Introduction: Melancholy. Andante misterioso
II Grotesque. Moderato scherzando
III Perpetuum mobile. Presto (Horon)

Het derde deel is een perpetuum mobile. Dit wil zeggen dat er een voortdurende beweging plaatsvindt. De ondertitel is 'Horon.' Een horon is een traditionele Turkse dans uit de regio van de Zwarte Zee.

Deze video toont aan hoe deze Turkse dans eruit ziet:

IV Anonymous. Andante

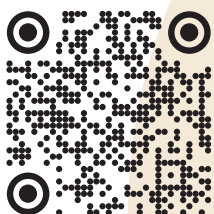
In het vierde deel citeert Fazil Say een bekend Turks lied Odam Kireçtir. In dit vierde deel wordt de piano op een bijzondere manier gebruikt. Doormiddel van een geprepareerde piano imiteert Say een qanûn. De qanûn is een tokkelinstrument dat gemiddeld 26 snaren heeft. Het instrument stamt uit het Midden-Oosten en bereikte Europa in de 11e eeuw.

Wist-je-datje: Geprepareerde piano

Een geprepareerde piano (of prepared piano) is een piano waarbij op of onder een aantal van de snaren en/of hamers van de piano objecten worden geplaatst. Dit kan metaal, plastic, leer, rubber of nog iets anders zijn. De klankkleur van de getoucheerde snaar verandert daardoor, waarbij afhankelijk van het materiaal en de positie van het object tevens multiphonics kunnen ontstaan. Multiphonics is een speciaal soort combinatie van tonen.

De term prepared piano werd bedacht door de Amerikaanse componist John Cage. Cage is dé sleutelfiguur in het gebruik van de geprepareerde piano. Hij componeerde in 1948 zijn *Sonatas and Interludes for Prepared Piano*. Dit is een cyclus van 20 korte composities voor een geprepareerde piano. Hiervoor maakt Cage gebruik van schroefjes, gommen, spijkers, papier,... om verschillende geluidseffecten te bereiken.

Beluister

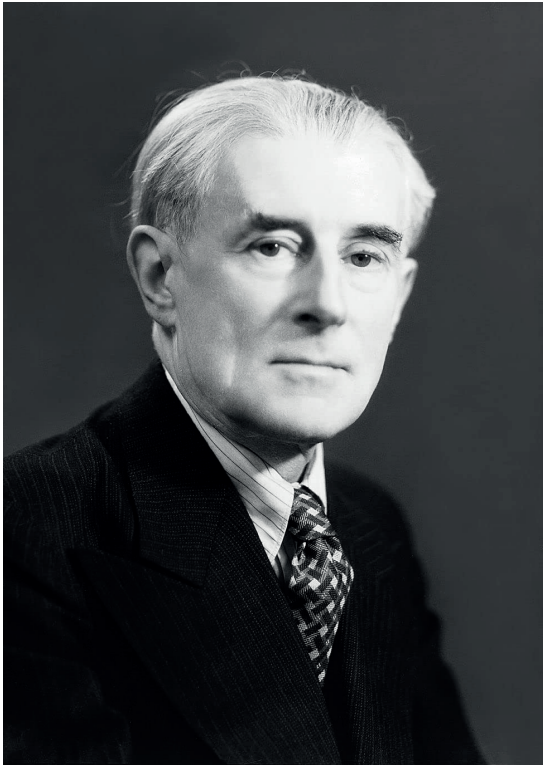

beluister de *Sonatas and Interludes for Prepared Piano* van John Cage en bekijk hoe hij de piano prepareert om het gewenste effect te creëren.

V Epilogue: Melancholy. Andante misterioso

Zoals de titel aangeeft, is het vijfde deel een epiloog. Een epiloog is het laatste deel van de compositie dat een samenvatting geeft van de gehele compositie. Dit vijfde deel vormt welliswaar de echo van de compositie waarin voorafgaande muziekfragmenten nazinderen. In dit voorbeeld wordt voornamelijk het eerste deel hernomen, ook de titel van het vijfde deel is identiek aan dat van het eerste deel.

MAURICE RAVEL

Maurice Ravel (1875-1937) was een Frans componist uit het impressionisme, al verwierp hij (net als Debussy) die term omdat hij er niet van hield zijn muziek in een vakje onderverdeeld te zien. Ravel begon zijn carrière als pianist, maar maakte zijn conservatoriumopleiding niet af. Later studeerde hij compositie bij Gabriel Fauré. Hij gold tijdens de jaren 1920 internationaal gezien als de beste Franse componist van het moment!

Opvallend aan Ravel is dat hij in verhouding tot zijn tijdgenoten niet zo'n omvangrijk oeuvre naliet. Hij schreef geen symfonie en geen geestelijke muziek. Hij was een ontzettende perfectionist in de meest extreme zin van het woord. Over iedere noot en elke aanwijzing op de partituur werd zeer goed nagedacht. Hij maakte van veel van zijn composities 2 versies: een versie voor piano en een orkestrale versie.

We leren meer over Tzigane en Ravel in de concertvideo! Ravel noemde zijn Tzigane een 'stuk in de stijl van een Hongaarse rapsodie.' Dit virtuoze werk met zigeunerklanken en acrobatisch vioolspel wordt tegenwoordig vaak solistisch uitgevoerd. Oorspronkelijk is het een werk voor soloviool en piano-lutheal. De lutheal is een klavierinstrument dat de luit – of liever het zigeunercymbalon – nabootst. Dit instrument zit zodanig ineen zodat de klankkleur veranderd kan worden. Hierdoor kan de lutheal beschouwd worden als de voorloper van de geprepareerde piano. Zoals Ravel met zijn meeste solowerken deed, orchestreerde hij zijn Tzigane kort na het ontstaan ervan. Ravel droeg het werk op aan de Hongaarse violiste Jelly d'Aranyi (1893 – 1966).

SERGEI PROKOFIEV

Sergei Prokofiev werd geboren in Rusland in 1891 en overleed er in 1953. Hij liet een omvangrijk oeuvre na met boeiende composities voor vele bezettingen. Bekend zijn onder meer 'Peter en de Wolf', zijn Suite voor Romeo en Julia en zijn hyper virtuoze pianoconcerto's die geregeld weerklinken op de Koningin Elisabethwedstrijd.

Prokofiev componeerde in totaal 2 vioolsonates, waarvan wij de tweede zullen te horen krijgen. Die ontstond eigenlijk eerst in een andere versie: in een versie voor dwarsfluit en piano. Prokofiev schreef zijn fluitsonate in de jaren 1942-1943. Gedurende deze periode was hij geëvacueerd uit Moskou na de invasie van de Sovjet-Unie door de Duitsers. Bij de première van zijn fluitsonate zat David Oistrakh in de zaal, een toen wereldberoemde violist die ontzettend onder de indruk was van deze sonate. Hij overhaalde Prokofiev om er een versie voor viool van te maken, waarvan hij toen de première speelde. De compositie is nu zelfs bekender geworden in de versie voor viool en piano.

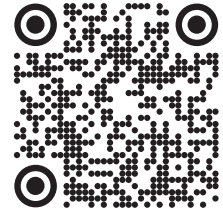
Opdracht

Beluister even het korte scherzo in de versie voor fluit en nadien de versie voor viool. Welke versie draagt jouw voorkeur weg? Waarom?

Deze sonate bestaat uit 4 delen: Moderato; Scherzo, Presto; Andante; Allegro con brio

Vioolsonate

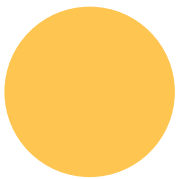
Fluitsonate

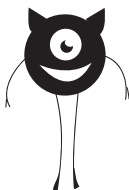
Wat je altijd wilde weten:

Een leven als muzikant, dat moet toch bijzonder zijn? Je altijd al afgevraagd hoe dat in z'n werk gaat? Hoe een gewone dag verloopt voor een artiest?

Blijf niet met je vragen zitten! Na het concert kan je enkele vragen loslaten op de musici in een gezellig achteraf gesprek. Komt er al spontaan wat bij je op? Noteer ze hier gerust!

**De
Bijloke**
Muziekcentrum

Jongerenjury

Wij zijn benieuwd wat jij vond van het concert. Welk stuk sprak jou aan? Wat vond je minder? Vond je het een fijne ervaring en zou je nog terug naar een klassiek optreden gaan? Schrijf gerust een korte recensie over dit optreden! De leukste indrukken worden gepubliceerd op de website van De Bijloke!

Veel plezier met het concert!
Muziekcentrum De Bijloke